

ناگفته‌های بورس ایران

در بین مکتوبات اقتصادی یک دسته از مطالب مربوط به خاطره‌نگاری مسؤولان سابق و روایت آنها از فراز و فرودهای اقتصاد ایران است، بویژه که از جایگاه مسؤول و افراد رده اول بازگو می‌شود.
کتاب «ناگفته‌های بورس ایران» نوشته علی صالح‌آبادی، یکی از آثار ارزشمند این عرصه است، صالح‌آبادی که از سال ۸۵ تا ۹۳ نخستین رئیس سازمان بورس و اوراق بهادار ایران بوده است و همچنین پس از آن نیز تجربیات مدیریتی چون ریاست بانک توسعه صادرات با نگاهی واقع‌بینانه و مبتنی بر تجربیات عملی در بازار سرمایه، به بررسی جنبه‌های پنهان و کمتر گفته شده بورس ایران پرداخت.این کتاب که توسط انتشارات دنیای اقتصاد منتشر شده، با زبانی صریح و بی‌پرده، خواننده را با چالش‌ها، فرصت‌ها و پیچیدگی‌های خاص بازار سهام ایران آشنا می‌کند.

صالح‌آبادی در این کتاب با بهره‌گیری از سال‌ها تجربه عملی در بازار سرمایه ایران، به واکاوی موضوعاتی می‌پردازد که معمولاً در کتاب‌های آموزشی استاندارد بورس به آنها پرداخته نمی‌شود. محتوای کتاب شامل بررسی روند رشد این نهاد از ابتدا تا به امروز، تحلیل تأثیر مسائل سیاسی و اقتصادی کلان بر بورس ایران، شناخت ترندها و روش‌های مورد استفاده توسط نهادهای مالی و سرمایه‌گذاران بزرگ و همچنین بیان رخدادهای مهم دهه ابتدایی شکل‌گیری بازار بورس است. ویژگی برجسته این کتاب، نگاه بومی و منطبق با شرایط خاص بازار سرمایه ایران است که آن را از منابع ترجمه شده و دیگر مطالب درباره بازار سرمایه متمایز می‌کند.
آورده اصلی این کتاب نگاه مدیریتی و نهادی آن است که در کنار یادگیری مطالبی درباره چپ‌ستی و اجزای بازار سرمایه به شکل کلی اتفاقات بزرگ و چالش‌های سیاست‌گذاری در این نهاد را نیز نشان می‌دهد. مطالعه این اثر می‌تواند برای فعالان بازار سرمایه، سرمایه‌گذاران خرد تا سیاست‌گذاران اصلی و مدیران و مسؤولان مشغول در این عرصه مفید باشد و به عنوان راهنمایی کاربردی و مبتنی بر تجربیات واقعی مورد استفاده قرار گیرد.

اخبار

پیشنهاد حذف ماده ۵۰ قانون برنامه

هفتم پیشرفت در مجلس رد می‌شود
نماینده‌ماهشهر در مجلس گفت: عملکرد وزارت راه و شهرسازی در زمینه عرضه زمین قابل قبول نیست و باید این روند با سرعت و مسؤولیت‌پذیری بیشتری دنبال شود.
برای پاک کردن صورت مساله نمی‌توان قانون را حذف کرد و مجلس قطعاً اجازه حذف ماده ۵۰ را نمی‌دهد.
امیر حیات‌مقدم با اشاره به اینکه مسکن به عنوان یکی از نیازهای اساسی خاورها مطرح است، گفت: طی سال‌های اخیر مردم در زمینه مسکن با مشکلات جدی مواجه هستند، زیرا هزینه آن به‌شدت بالا رفته است و بخش زیادی از درآمد خاورها را به خود اختصاص می‌دهد.
در شرایطی که مردم برای داشتن سقف بالای سرشان با مشکل مواجه هستند، عدادی به سودجویی مشغولند و بر گستره مشکلات اضافه می‌کنند به منظور حل مشکلات حوزه مسکن راهکارهایی ارائه شده است، به زعم کارشناسان، راه‌حل اساسی این است که عرضه مسکن افزایش یابد. به این ترتیب، ضمن رفع نیاز مردم به مسکن، کنترل قیمت‌ها انجام می‌شود.

شواهد نشان می‌دهد وزارت راه و شهرسازی طی سال جاری عملکرد مناسبی در زمینه اجرای وظایف قانونی‌اش در زمینه عطای زمین به متقاضیان برای ساخت مسکن نداشته به طوری که عرضه زمین تقریباً به صفر رسیده است. وی در ادامه افزود: در حالی که وزارت راه و شهرسازی به خاطر عملکرد ضعیفش در زمینه ارائه زمین به متقاضیان مورد انتقاد قرار دارد، شاهد تلاش دولت برای حذف ماده ۵۰ قانون برنامه هفتم پیشرفت هستیم. این ماده، پشتوانه قانونی اعطای زمین به متقاضیان برای ساخت مسکن است.
به زعم بسیاری، حذف ماده ۵۰ قانون برنامه هفتم پیشرفت خطرناک است، زیرا زمینه را برای انحصار زمین در کشور فراهم می‌کند و امیدهای ایجاد شده برای کمک به مردم برای ساخت مسکن را از بین می‌برد.

آخرین وضعیت قیمت طلا و دلار

دیروز در بازار آزاد طلای ۱۸ عیار هر گرم ۱۱ میلیون و ۷۹ هزار تومان و سکه تمام‌پار آزادی طرح جدید ۱۱۵ میلیون و ۵۰۰ هزار تومان معامله شد.
روز گذشته در بازار آزاد، قیمت طلای ۱۸ عیار هر گرم ۱۱ میلیون و ۷۹ هزار تومان، سکه تمام‌پار آزادی طرح قدیم ۱۱۰ میلیون و ۹۰۰ هزار تومان و سکه تمام‌پار آزادی طرح جدید نیز ۱۱۵ میلیون و ۵۰۰ هزار تومان بود.

در بازار سبزمیدان نیز نیم‌سکه بهار آزادی ۵۹ میلیون و ۹۰۰ هزار تومان، ربع‌سکه بهار آزادی ۳۳ میلیون و ۹۰۰ هزار تومان و سکه گرمی ۱۶ میلیون و ۹۰۰ هزار تومان تعیین و به فروش رفت.
هر مثقال طلا در بازار داخلی نیز ۴۸ میلیون و ۱۰ هزار تومان ارزش‌گذاری شد، ضمن اینکه قیمت هر اونس طلا در بازارهای جهانی ۴۰۸۴ دلار بود.

دلار توافقی (اسکناس) در بازار ارز تجاری دیروز یکشنبه ۲۵ آبان ۱۴۰۴ با نرخ ۷۳ هزار و ۵۱۶ تومان معامله شد که نسبت به روز کاری قبل افزایش داشت.
قیمت حواله دلار نیز به ۷۱ هزار و ۳۷۵ تومان رسید.
در بخش سایر ارزها، اسکناس درهم امارات دیروز ۲۰ هزار و ۱۸ تومان و حواله آن ۱۹ هزار و ۴۴۵ تومان اعلام شد.
همچنین قیمت اسکناس یورو در بازار ارزتجاری ۸۵ هزار و ۴۵۴ تومان و حواله یورو ۸۲ هزار و ۹۶۵ تومان تعیین شد.

طرح مشمول کسور شدن رفاهیات و اضافه کار کارمندان در صورت تصویب، ۵۰ درصد حقوق بازنشستگان را افزایش می‌دهد

برنامه‌ای برای رفاه

بر اساس برنامه هفتم پیشرفت، دولت و مجلس سال ۱۴۰۴ اولویت اصلی خود را بر بهبود معیشت مردم گذاشته‌اند

کارکنان فاصله چندانی تا بازنشستگی ندارند و با کسر رقمی اندک از رفاهیات در دوران اشتغال، می‌توانند در آینده حقوقی پایدارتر و متناسب‌تر دریافت کنند. این اقدام در عمل به معنای افزایش محسوس دریافتی بازنشستگان خواهد بود.

■ آثار اقتصادی و اجتماعی طرح

با توجه به اینکه اجرای این طرح می‌تواند در میان‌مدت حقوق بازنشستگان را افزایش دهد، نه‌تنها به بهبود وضعیت معیشتی بازنشستگان کمک خواهد کرد، بلکه پیامدهای اجتماعی مثبتی نیز به همراه دارد. کاهش فشار اقتصادی بر خانواده‌های بازنشستگان، افزایش رضایت شغلی، ایجاد انگیزه بیشتر برای کارکنان دولت به دلیل اطمینان از آینده مالی و کاهش شکاف درآمدی میان دوران اشتغال و بازنشستگی از جمله دستاوردهای این طرح خواهد بود.

با وجود مزایای گسترده، اجرای این طرح نیازمند توجه به چند الزام کلیدی است: نخست، تأمین منابع مالی پایدار برای صندوق‌های بازنشستگی تا بتوانند افزایش تعهدات را پوشش دهند. دوم، شفاف‌سازی در نحوه محاسبه رفاهیات و اضافه کار به‌گونه‌ای که از ثبت غیرواقعی یا سوءاستفاده جلوگیری شود. سوم، هماهنگی میان دستگاه‌های اجرایی و سازمان برنامه و بودجه برای مدیریت بار مالی طرح در کوتاه‌مدت و بلندمدت. رعایت این الزامات می‌تواند اجرای طرح را به شکلی پایدار و مؤثر تضمین کند.

تصمیم دولت برای مشمول کسور کردن رفاهیات و اضافه کار کارمندان، اگرچه در ظاهر یک تغییر فنی در نظام پرداخت محسوب می‌شود اما در واقع می‌تواند تحولی بنیادین در نظام بازنشستگی کشور ایجاد کند. این اقدام با افزایش محسوس حقوق بازنشستگان، بهبود

گروه اقتصادی: یکی از مهم‌ترین موضوعاتی که این روزها در هیات دولت مطرح شده، طرحی است که بر اساس آن رفاهیات و اضافه کار کارمندان مشمول کسور بازنشستگی خواهد شد. این تصمیم در صورت تصویب می‌تواند نقطه عطفی در نظام پرداخت حقوق کارکنان دولت باشد، زیرا تاکنون بخش قابل توجهی از دریافتی کارمندان در محاسبه حقوق بازنشستگی لحاظ نمی‌شد و همین امر موجب کاهش محسوس درآمد آنان پس از بازنشستگی می‌شد. اجرای این طرح می‌تواند مسیر تازمای برای افزایش حقوق بازنشستگان و بهبود شرایط زندگی آنان فراهم کند. حتی گفته می‌شود این تغییرات می‌تواند حقوق بازنشستگی را تا ۵۰ درصد افزایش دهد.

کارمندان دولت همواره ۲ نوع دریافتی داشته‌اند؛ نخست حقوق ثابت که در حکم کارگزینی درج می‌شود و دوم مزایای جانبی شامل رفاهیات، اضافه کار و سایر پرداخت‌ها که تا ۵۰ درصد مجموع دریافتی آنان را تشکیل می‌دهد. بخش دوم تاکنون مشمول کسور بازنشستگی نبوده و همین موضوع باعث شده حقوق بازنشستگان در مقایسه با دوران اشتغال تقریباً نصف شود. این شکاف درآمدی فشار زیادی بر معیشت بازنشستگان وارد کرده است. طرح جدید با هدف رفع این مشکل پیشنهاد شده تا رفاهیات نیز در محاسبه حقوق بازنشستگی لحاظ و پایه حقوق بازنشستگان تقویت شود. بر اساس پیگیری‌ها، این پیشنهاد طی هفته‌های آینده از سوی سازمان امور اداری و استخدامی کشور در هیات دولت مطرح خواهد شد. والد‌الین رفیع‌زاده، معاون رئیس‌جمهور و رئیس سازمان امور اداری و استخدامی کشور نیز اعلام کرده است «در صورت تصویب این طرح، روند اجرایی آن بلافاصله آغاز خواهد شد.» اهمیت این طرح از آنجا ناشی می‌شود که بسیاری از

قدرت نرم و جایگاه ژئوپلیتیک ایران است.

■ چالش‌های صادرات ایران به آفریقا

با این حال چالش‌های جدی نیز در مسیر صادرات ایران به آفریقا وجود دارد. صادرات ایران به آفریقا فاقد انسجام و راهبرد مشخص است و بیشتر به صورت موردی و پراکنده انجام می‌شود. نبود خطوط حمل‌ونقل مستقیم، مشکلات بانکی و مالی و فقدان فلاتر تجاری فعال در کشورهای آفریقایی، مانع توسعه تجارت ایران شده است. علاوه بر این، رقابت شدید بین‌المللی با کشورهای مانند چین، ترکیه و هند که حضور پررنگی در بازار آفریقا دارند، ایران را در موقعیت دشواری قرار داده است. برای رقابت مؤثر، ایران نیازمند سیاست‌های فعال، حمایت‌های دولتی و ایجاد زیرساخت‌های تجاری پایدار است. نمونه‌ای از ضعف حضور ایران در بازارهای بزرگ آفریقا صادرات به مصر است. این کشور با جمعیت بیش از ۱۰۰ میلیون نفر و ظرفیت بالای اقتصادی، سال ۱۴۰۲ تنها ۱۵ محموله از ایران دریافت کرده است؛ مجموعاً ۴۵ هزار تن کالا به ارزش کمتر از ۲۰ میلیون دلار. بخش عمده این صادرات مربوط به یک محموله ۴۰ هزار تنی شمش فولاد به ارزش ۱۹ میلیون دلار بوده و سایر محموله‌ها مجموعاً کمتر از یک میلیون دلار ارزش داشته‌اند. این آمار نشان می‌دهد ایران در بازار مصر، به‌رغم ظرفیت‌های گسترده آن، حضور بسیار محدود و غیرااهربدی داشته و نتوانسته سهمی متناسب با توان تولیدی خود کسب کند.

■ ظرفیت‌های مهم آفریقا برای ایران

یکی از ظرفیت‌های مهم آفریقا برای ایران، بازار لبنیات است. درآمد فروش محصولات لبنی در این قاره از ۹ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۱ به ۱۱ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۵ رسید و پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۳۳ به حدود ۱۴ میلیارد دلار افزایش یابد. این رشد نشان‌دهنده تقاضای رو به افزایش برای محصولات غذایی و لبنی است که می‌تواند فرصت بزرگی برای ایران باشد. بررسی‌های مؤسسه تحقیقاتی «تحقیقات بازار شناختی» نشان می‌دهد در آفریقای جنوبی درآمد بازار لبنیات از ۳ میلیارد دلار به ۳٫۸ میلیارد دلار رسیده و احتمالاً تا اوایل دهه آینده به بیش از ۴٫۵ میلیارد دلار خواهد رسید. در نیجریه نیز این رقم از یک میلیارد دلار به ۱٫۲ میلیارد دلار

نیمه‌تمام فولادی به ارزش ۷۵ میلیون دلار به غنا بوده است. این محموله‌های سنگین نشان‌دهنده توان ایران در ورود به بازارهای بزرگ آفریقاست، اما تمرکز بیش از حد بر کالاهای معدنی و پتروشیمی، تنوع صادراتی را محدود کرده است. در مقابل، صادراتی مانند یک کیلوگرم زعفران به ارزش ۵۰۰ دلار یا دارویی به ارزش ۵۰ دلار به نیجریه، بیانگر پراکندگی و نبود انسجام در سیاست صادراتی ایران است. این پراکندگی موجب شده حضور ایران در آفریقا بیشتر نمادین باشد تا راهبردی.

بررسی کشورهای کلیدی آفریقا نیز نشان می‌دهد ایران در بازارهای کوچک مانند سیشل و کومور تنها کالاهای مصرفی محدود صادر کرده و در کشورهای پهناور مانند الجزایر و کنگو صادراتی کمتر از ۲۹ میلیون دلار داشته است؛ در حالی که این کشورها ظرفیت بالایی برای جذب کالاهای صنعتی و معدنی دارند. در کشورهای پرجمعیت مانند نیجریه، اتیوپی و مصر نیز سهم ایران بسیار اندک بوده است. نیجریه با جمعیت بیش از ۲۳۰ میلیون نفر تنها ۴۸ میلیون دلار واردات از ایران داشته و اتیوپی با جمعیت ۱۱۵ میلیون نفر تنها ۱٫۵ میلیون دلار واردات ثبت کرده است. این ارقام نشان می‌دهد ایران در بازارهای بزرگ و پرجمعیت آفریقا حضور مؤثری ندارد و فرصت‌های عظیم تجاری در این کشورها عملاً مغفول مانده است. بنابراین تمرکز بر کشورهای کلیدی و پرجمعیت می‌تواند اثرگذاری اقتصادی ایران را به شکل قابل توجهی افزایش دهد.

اهمیت آفریقا برای ایران در چند محور قابل تحلیل است. نخست، بازار گسترده و رو به رشد این قاره با جمعیت جوان و در حال افزایش، نیازمند کالاها و خدمات متنوع است؛ از محصولات کشاورزی و غذایی گرفته تا مصالح ساختمانی، دارو و تجهیزات صنعتی. دوم، تنوع منابع و فرصت‌های سرمایه‌گذاری در آفریقا می‌تواند زمینه‌ساز مشارکت ایران در پروژه‌های معدنی، انرژی و زیرساختی باشد. سوم، حضور فعال در آفریقا می‌تواند وابستگی ایران به بازارهای محدود منطقه‌ای و آسیایی را کاهش دهد و تنوع صادراتی ایجاد کند. چهارم، تقویت روابط اقتصادی با کشورهای آفریقایی می‌تواند جایگاه ایران را در عرصه بین‌المللی ارتقا دهد و زمینه‌ساز همکاری‌های سیاسی و فرهنگی گسترده‌تر شود. به این ترتیب، آفریقا نه‌تنها یک فرصت اقتصادی، بلکه یک ابزار راهبردی برای افزایش

گروه اقتصادی: آفریقا با جمعیت جوان و اقتصاد رو به رشد، بازاری ۲۵۰۰ میلیارد دلاری پیش روی ایران گشوده است اما سهم ایران از این فرصت عظیم تنها ۷۰۰ میلیون دلار بوده و حضورش در این قاره بیشتر نمادین باقی مانده است. ضعف سیاست‌گذاری، نبود راهبرد صادراتی و غفلت از بازارهای کلیدی چون نیجریه، مصر و اتیوپی، ایران را از بهره‌برداری واقعی از این قاره محروم کرده است، در حالی که با دیپلماسی اقتصادی فعال و نگاه علمی به تجارت، می‌توان قاره آفریقا را به یکی از مهم‌ترین مقاصد صادراتی کشور بدل کرد.

آفریقا با وسعتی بیش از ۳۰ میلیون کیلومتر مربع و متشکل از ۵۴ کشور مستقل، یکی از بزرگ‌ترین و پرجمعیت‌ترین قاره‌های جهان به شمار می‌رود. جمعیت نزدیک به یک میلیارد و ۴۵۰ میلیون نفری این قاره، همراه با رشد اقتصادی قابل توجه در بسیاری از کشورهای آن، آفریقا را به مقصدی راهبردی برای توسعه تجارت ایران بدل کرده است. حجم کل تجارت کالا و خدمات در آفریقا اکنون به حدود ۲۵۰۰ میلیارد دلار رسیده و این بازار گسترده می‌تواند فرصت‌های بی‌بدلی برای کالاها و خدمات ایرانی فراهم کند. با وجود این ظرفیت عظیم، ایران تاکنون تنها نقش حاشیه‌ای در این بازار ایفا کرده و سهم صادراتی آن بسیار محدود بوده است؛ وضعیتی که نشان می‌دهد کشور در حال از دست دادن یک فرصت راهبردی برای تنوع‌بخشی به صادرات و افزایش قدرت اقتصادی خود است.

بر اساس آمار گمرک، ایران سال ۱۴۰۲ به ۴۰ کشور آفریقایی صادرات داشته است. مجموع این صادرات حدود ۲ میلیون تن کالا با ارزش نزدیک به ۲۰۰ میلیون دلار بوده است؛ رقمی که در مقایسه با ظرفیت واقعی بازار آفریقا بسیار ناچیز است. این فاصله میان ظرفیت بالقوه و سهم واقعی ایران، ضعف سیاست‌گذاری تجاری و نبود راهبرد مشخص برای حضور پایدار در این قاره را آشکار می‌کند.

■ نگاهی به جزئیات صادرات ایران به آفریقا

نگاهی به جزئیات صادرات ایران نشان می‌دهد بزرگ‌ترین محموله‌ها شامل ۳۵۰ هزار تن اوره به ارزش ۱۱۰ میلیون دلار به آفریقای جنوبی، ۱۵۷ هزار تن اوره به ارزش ۴۶ میلیون دلار به موزامبیک و ۱۵۵ هزار تن محصولات